

Respons

Algerie: Amnesti og dødsdom in absentia

Problemstilling/spørsmål:

- Bruk av dødsdom in absentia
- Amnesti og benådning
- Retur av asylsøkere og straffedømte

Innledning

Detaljert og etterprøvbart informasjon om algeriske myndigheters praktisering av loven om fred og nasjonal forsoning overfor islamister, er vanskelig tilgjengelig. Ifølge den norske ambassaden (2010) er det innenriksdepartementet og militære myndigheter som har oversikt over hvem som har fått amnesti. Spørsmål knyttet til amnesti for islamister og sikkerhetsstyrker er et følsomt politisk spørsmål for Algerie, og ikke noe som uten videre deles med andre lands myndigheter. Landinfos respons bygger derfor i hovedsak på fragmenterte opplysninger som over tid har blitt gjort tilgjengelig for offentligheten.

Rettsystem, lovgivning og dom in absentia

Algerie er en sekulær stat og har et lovverk som i hovedsak bygger på fransk rett. Unntaket er familieloven, som bygger på islamsk lov, dvs. den sunnimuslimske *maliki*-lovskolen. Rettsvesenet og organiseringen av politiapparatet er også utviklet etter fransk mønster. Rettsvesenet er delt inn i sivile domstoler, straffedomstoler, regionale ankesdomstoler, militærtribunaler og Høyesterett. Politiet er ansvarlig for etterforskning, og har ansvaret for å presentere og dokumentere saken for domstolen. I tråd med det franske systemet, skal siktelse og domstol med etterforskende dommer komme inn i saken på et tidlig tidspunkt i etterforskningen (algerisk advokat, intervju, oktober 2009). U.S. State Department (2009a) sier på sin side følgende om domstolenes formelle uavhengighet og rettspraksis:

Although the constitution provides for an independent judiciary, the president exercises supreme judicial authority, and executive branch decrees and influence limited judicial independence. The constitution provides for the right to a fair trial; however, in practice authorities did not completely respect legal provisions regarding defendants' rights and denied due process

Respons **Algerie: Amnesti og dødsdom in absentia**

Å dømme *in absentia*, det vil si i den tiltaltes fravær, er tillatt etter algerisk lovgivning. Ifølge den norske ambassaden forekommer dommer *in absentia* relativt hyppig, men da i saker som gjelder terrorisme og anslag mot statens sikkerhet (den norske ambassaden, epost, juni 2009).

En dom avsagt i tiltaltes fravær er en administrativ beslutning. Praksis i slike saker er at domstolen avsier dom og vanligvis benytter øverste strammeramme, dvs. idømmer lovens maksimumsstraff.

Ifølge den danske ambassaden (intervju, oktober 2009) vil en dom *in absentia* være ugyldig hvis eller når den dømte returnerer til Algerie. Dersom påtalemyndigheten beslutter å opprettholde siktelsen, vil ny rettssak bli gjennomført.

Bruk av dødsstraff

Algerie har dødsstraff for drap og terrorhandlinger, og domstolene ilegger en rekke dødsstraffer hvert år. Imidlertid har ingen blitt henrettet siden 1993. I rapporten om menneskerettigheter i Algerie for 2007, opplyste det svenske utenriksdepartementet at moratoriet mot henrettelser som ble utferdiget i 1994, fortsatt står ved lag (Utrikesdepartementet 2008, s. 6).

Ifølge Amnesty International (2009) og Human Rights Watch (2009) ble flere hundre mennesker dømt til døden i Algerie i 2008, de fleste på grunn av terrorrelaterte forbrytelser. Myndighetene opprettholdt likevel et *de facto* moratorium mot henrettelser. Mange av de dømte ble av myndighetene påstått å være medlemmer av væpnede grupper, og dømt *in absentia*.

Mulighet for benådning

Det har ikke lyktes Landinfo å få etterprøvbare opplysninger om mulighetene for benådning for algeriske borgere som er dømt *in absentia*, og som fortsatt befinner seg i utlandet.

Det generelle inntrykket er imidlertid at søknad om benådning må fremmes fra Algerie. En algerisk borger som oppholder seg i utlandet, og som er dømt *in absentia*, må returnere til hjemlandet og gjennomgå en ny rettssak (forutsatt at siktelsen blir opprettholdt). Ved fellende dom, kan vedkommende søke om benådning i lys av amnestiene (se under). Ifølge den danske ambassaden (intervju, oktober 2009) får terrordømte gjennomgående mildere straffer i dag enn på 1990-tallet.

Dersom en algerisk borger – som er dømt *in absentia* for drap og/eller andre voldsforbrytelser knyttet til terroraktivitet – returnerer til Algerie, vil dommen bli kansellert. En ny rettssak vil etter normal prosedyre bli gjennomført. Det vil på forhånd ikke kunne sies noe om utfallet av ny rettsbehandling, det vil være avhengig av hvordan domstolene vurderer bevisene i den enkelte sak (algerisk advokat, intervju, oktober 2009).

Sikkerhets- og terrorrelaterte saker

Amerikanske myndigheter opplyste i sin menneskerettighetsrapport fra Algerie for 2008 at vanlige straffedomstoler kan behandle sikkerhetsrelaterte saker på lokalt nivå. Imidlertid vil militærtribunalene i Oran, Blida, Constantine og Bechar behandle saker som gjelder statens sikkerhet, spionasje og andre sikkerhetsrelaterte forhold som involverer militært personell eller sivile. Hvert tribunal består av tre sivile og to militære dommere. Administrerende

Respons Algerie: Amnesti og dødsdom *in absentia*

dommer i hver rett er sivil, mens domstolens justitiarius er militær offiser. Forsvarsadvokater må være akkreditert av tribunalet for å kunne opptre i retten. En eventuell anke i militærtribunalsaker sendes direkte til Høyesterett (U.S. State Departement 2009a).

Ifølge Brown (2001) har militære domstoler mulighet til å rettsforfølge sivile, men bare i saker hvor forbrytelsen ble begått på militært område eller i samarbeid med militært personell.

Amnesti

La concorde civile

I 1999 foreslo president Bouteflika et offisielt amnesti, *la concorde civile*, for medlemmer av væpnede islamistiske grupper som hadde kjempet mot regjeringsstyrkene på 1990-tallet. Personer med "blod på hendene", dvs. de som hadde begått drap og voldtekter, ble ikke omfattet av forslaget.

La concorde civile ble vedtatt ved folkeavstemning i september 2000, og medførte at tusenvis av militante islamister fikk amnesti mot at de lot seg avvæpne. Muligheten for å melde seg og komme inn under amnestiet var åpen i seks måneder, fra juli 1999 til januar 2000. Regjeringskilder anslo i ettertid at ca. 80 % av de som hadde bekjempet regimet på 1990-tallet hadde benyttet seg av amnestiet (U.S. State Departement 2009a).

Charteret for fred og nasjonal forsoning

I september 2005 ble *Charteret for fred og nasjonal forsoning (la Charte pour la paix et la réconciliation nationale)*, presidentens forslag om et utvidet og generelt amnesti, vedtatt ved nok en folkeavstemning. Charteret bygget på *la concorde civile* og *rahma-loven* (barmhjertighetsloven) fra slutten av 1990-tallet (U.S. State Departement 2009b). Forslaget omfattet straffefrihet eller beskyttelse mot rettsforfølgelse for drap og andre brudd på menneskerettighetene begått av sikkerhetsstyrkene, statsstøttede militser og islamister involvert i terrorvirksomhet, samt redusert straff for de som allerede var dømt for terrorvirksomhet. Ofrenes familier ble tilbudt kompensasjon, men samtidig ble det straffbart å kritisere myndighetenes håndtering av borgerkrigen og dets etterspill. Amnestiet innebar også at overgrep og forsvinninger ikke ville bli etterforsket i fremtiden (Stack 2009).

For islamister involvert i terror, var det en forutsetning at de oppga væpnet virksomhet, leverte inn våpnene og overga seg til myndighetene (U.S. State Departement 2009a)

Charteret gjaldt også algeriske borgere som oppholdt seg i utlandet:

The new plan provides for proceedings to be dropped against people being sought in Algeria or abroad or who have been sentenced in their absence, if they turn themselves in to the authorities and provided they were not involved in bloodshed or rape. (...) Bouteflika said (...) that the plan provides for sentences to be commuted or reduced in the cases of other individuals who have been tried and found guilty of terrorism (Middle East Online 2005).

Charteret ble implementert ved presidentens dekret i februar 2006 (Amnesty International 2007). Muligheten for å komme inn under amnestiet var åpen i seks måneder, fra mars til

Respons **Algerie: Amnesti og dødsdom in absentia**

september 2006. Ved ikrafttredelsen begynte myndighetene straks å løslate fengslede islamister (BBC News 2006).

Et stort antall islamister som var dømt eller mistenkt for terror ble løslatt innen tidsfristen. Ifølge en rapport fra algeriske myndigheter søkte ca. 40 000 algeriere – 2200 islamister og 37 800 andre – om amnesti eller kompensasjon mellom mars og juni 2006 (Amnesty International 2007). Flere andre kilder har senere vist til omtrent samme tall, deriblant U.S. State Department (2009). Hvem de dømte islamistene er, eller på hvilke betingelser de ble løslatt, er ikke offentliggjort av algeriske myndigheter.

Medlemmer av væpnende grupper som overga seg, ble tilbudt fritak fra straffeforfølgelse. Ifølge innenriksministeren hadde mellom 250 og 300 militante overgitt seg til myndighetene før fristens utløp (The Economist 2006). Amnesty International (2007) opplyste imidlertid at det ikke er kjent hvor mange av disse som i ettertid ble unntatt fra straffeforfølgelse.

Hvem ble unntatt fra generelt amnesti?

Charteret om fred og nasjonal forsoning ga imidlertid ikke mulighet for amnesti til absolutt alle. En rekke kilder viser til at de som på 1990-tallet deltok i masse mord, voldtekter og bombeattentater i det offentlige rom, ble unntatt fra generelt amnesti (blant andre Amnesty International 2007; Middle East Online 2005; U.S. State Department 2009a)

Amnestiets varighet og myndighetenes praksis

Ifølge Amnesty International (2007) ble det fra myndighetenes side i 2005 meldt at de som overga seg til myndighetene i fremtiden, ville kunne nyte godt av *Charteret for fred og nasjonal forsoning* også utover amnestiets formelle gyldighetstid.

Landinfo har ikke fått bekreftet eller avkreftet om fristen for å komme inn under charteret har blitt formelt forlenget eller besluttet avvirket etter september 2006. Samlet sett tyder tilgjengelige opplysninger på at amnestiet fortsatt gjelder i praksis, forutsatt at den det gjelder er i Algerie, melder seg for myndighetene og forplikter seg til å avstå fra bruk av vold og terrorvirksomhet. Dette er i så fall i tråd med myndighetenes sterke ønske om å videreføre den nasjonale forsoningsprosessen, men også en konsekvens av islamistenes sterke innflytelse på grasrotnivå blant befolkningen.

I samtale med Landinfo opplyste den danske ambassaden (oktober 2009) at den algeriske innenriksministeren flere ganger i 2009 uttalte at islamister i Algerie fortsatt kan få amnesti.

Dokumentasjon på gitt amnesti

Ifølge den norske ambassaden (epost, januar 2010) får islamister som gis amnesti et ID-kort med bilde, utstedt av innenriksdepartementet. Av kortet fremgår det at vedkommende har visse privilegier og ikke har gjort noe galt. Det står med andre ord ikke direkte at vedkommende har fått amnesti. Kortet gir innehaveren rett til visse typer ytelser (økonomisk kompensasjon for den tiden de var terrorister eller arbeidet for terrorister) og immunitet overfor mindre lovovertridelser begått i etterkant, som for eksempel trafikkovertridelser.

Respons **Algerie: Amnesti og dødsdom in absentia**

Retur til Algerie

Landinfo vil bemerke at det har vist seg svært vanskelig å få konkret og etterprøvbar informasjon om retur av algeriske borgere til Algerie. Det gjelder både vanlige asylsøkere, kriminelle som har reist til Europa for å unngå straffeforfølgelse, og saker hvor algeriske borgere er dømt in absentia for drap/terrorvirksomhet, og deretter returnert frivillig eller ved tvang til Algerie. Omfattende søk i offentlige kilder har gitt sparsomt med informasjon.

Etter forespørsel fra Landinfo opplyste den norske ambassaden i Alger at den ikke hadde noe kjennskap til, eller opplysninger om, at algeriske kriminelle i Europa blir idømt uforholdsmessig strenge straffer ved retur til Algerie (e-post, juni 2009).

Amnesty International (2007) skrev i sin årsrapport at en rekke land deporterte algeriske borgere som ble ansett som en fare mot nasjonal sikkerhet, til tross for fare for tortur i terrorsaker. Amnesty International skrev videre at noen land hadde fått forsikringer om at de returnerte ikke ville bli utsatt for tortur eller mishandling, men at algeriske myndigheter nektet uavhengig overvåkning av fengslede som hadde blitt returnert.

I rapporten året etter opplyste organisasjonen at:

Several terrorism suspects returned to Algeria by other states were sentenced to jail terms after proceedings which did not conform to international standards (Amnesty International 2008).

Den danske ambassaden (oktober 2009) opplyste i samtale med Landinfo at de ikke kjente til at algeriske asylsøkere har hatt problemer ved retur til hjemlandet. Ved retur av terrordømte eller terrormistenkte til Algerie, understreket ambassaden at det i enkeltsaker er svært viktig med en konkret avtale mellom hjemsendelseslandet og algeriske myndigheter, som inneholder skriftlige garantier om ny rettssak, mot dødsstraff, og for at saken vil bli behandlet i ly av de amnestier som er gitt tidligere.

Ifølge Amnesty International (2008) ble tre algeriske borgere deportert fra Storbritannia fordi de ble ansett som en trussel mot den nasjonale sikkerheten. Alle tre ble arrestert etter retur, hvorav en ble løslatt uten tiltale. De to andre ble idømt fengsel i henholdsvis tre og åtte år for å ha tilhørt et terrornettverk i utlandet. Ifølge Amnesty International hevdet begge at de ble torturert eller mishandlet i fengselet, og at de måtte skrive under på en forhåndsskrevet forklaring uten mulighet til å lese eller endre innholdet før de rettslige høringene.

Den britiske ambassaden i Alger (oktober 2009) opplyste i samtale med Landinfo at sju eller åtte asylsøkere, som enten var dømt for eller mistenkt for terror i Storbritannia, hadde blitt returnert til Algerie. Før retur hadde britiske myndigheter fått forsikringer om at ingen ville bli utsatt for tortur eller idømt dødsstraff. Ingen av de returnerte eller deres familier hadde i ettertid klaget til ambassaden over behandlingen fra algeriske myndigheter. Ambassaden hadde invitert de returnertes familier til å holde kontakten, og la til grunn at disse ville ha meldt fra hvis noe hadde skjedd. Av de returnerte var to blitt stilt for retten og dømt. Begge gikk igjennom en vanlig rettsprosess. Ingen ble dømt til døden.

Ifølge den britiske ambassaden har Storbritannia også returnert vanlige kriminelle til Algerie. Noen av de returnerte var kjent for voldsutøvelse, og ble derfor sendt hjem med eskorte. Ambassaden la til grunn at algeriske borgere med uoppgjorte straffesaker i Algerie, ville bli arrestert ved retur. Den britiske ambassadens inntrykk er at rettssystemet har blitt bedre siden 1990-tallet, både for vanlige kriminelle og mistenkte terrorister (intervju med den britiske ambassaden, oktober 2009).

Respons Algerie: Amnesti og dødsdom in absentia

Ifølge Amnesty International (2009) ble sju tidligere internerte ved Guantanamo-basen, returnert til Algerie i 2008. Alle ble arrestert og holdt i isolasjon i mellom åtte og 13 dager.¹ Ved løslatelse ble alle plassert under rettslig kontroll, og risikerte tiltale for å ha tilhørt terrororganisasjoner i utlandet.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Referanser

Skriftlige kilder

- Amnesty International (2007). *Human Rights in People's Democratic Republic of Algeria*. Amnesty International Report 2007. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/region/algeria/report-2007> [lastet ned 22. januar 2010]
- Amnesty International (2008). *Human Rights in People's Democratic Republic of Algeria*. Amnesty International Report 2008. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/region/algeria/report-2008#> [lastet ned 22. januar 2009]
- Amnesty International (2009). *Human Rights in People's Democratic Republic of Algeria*. Amnesty International Report 2009. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/region/algeria/report-2009#> [lastet ned 22. januar 2010]
- BBC News (2006, 4. mars). Algeria frees Islamic militants. *BBC News*. Tilgjengelig fra <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4775286.stm> [lastet ned 22. januar 2010]
- Brown, N. J. (2001, august). *Arab Judicial Structures. A Study Presented To The United Nations Development Programme*. New York: United Nations Development Programme. Tilgjengelig fra <http://www.undp.org/governance/cd/documents/712.pdf> [lastet ned 22. januar 2010]
- The Economist (2006, 31. august). Reconciliation, up to a point. *The Economist*. Tilgjengelig fra http://www.economist.com/world/middleeast-africa/displaystory.cfm?story_id=7855277 [lastet ned 25. januar 2010]
- Human Rights Watch (2009). *Algeria*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/en/world-report-2009/algeria> [lastet ned 22. januar 2010]
- Middle East Online (2005, 15. august). Bouteflika unveils new reconciliation plan. *Middle East Online*. Tilgjengelig fra <http://www.middle-east-online.com/english/?id=14284=14284&format=0> [lastet ned 22. januar 2010].

¹ Terrormistenkete kan etter algerisk lov holdes i varetekt i inntil 12 dager uten rett til advokat.

- Smith, C. (2006, 28. juni). Many Algerians are not reconciled by Amnesty Law. *The New York Times*. Tilgjengelig fra http://www.nytimes.com/2006/06/28/world/africa/28algeria.html?_r=1 [lastet ned 22. januar 2010].
- Stack, L (2009, 21. april). In Algeria, an abyss between truth and reconciliation. *The Christian Science Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2009/0421/p06s06-wome.html> [lastet ned 22. januar 2010]
- Utrikesdepartementet (2008). *Mänskliga rättigheter i Algeriet 2007*. Stockholm: Utrikesdepartementet. Tilgjengelig fra http://www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/080326/e46a69172a5a17432214df595b3a500d/Algeriet.pdf [lastet ned 22. januar 2010]
- U.S. State Departement (2009a, 25. februar). 2008 *Human Rights Report: Algeria*. Washington, DC: U.S. State Departement. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2008/nea/119112.htm#> [lastet ned 22. januar 2010]
- U.S. State Departement (2009b, mars). *Background Note: Algeria*. Washington DC: U.S. State Departement. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/8005.htm> [lastet ned 22. januar 2010]

Muntlige kilder

- Algerisk advokat. Intervju i Alger. 19. oktober 2009.
- Den danske ambassaden i Algerie. Intervju i Alger. 22. oktober 2009.
- Den britiske ambassaden i Algerie. Intervju i Alger. 22. oktober 2009.
- Den norske ambassaden i Algerie. Epost til Landinfo. 11. juni 2009.
- Den norske ambassaden i Algerie. Epost til Landinfo. 21. januar 2010.

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.